

„International Social Security Review”

Kwartalnik „International Social Security Review” („Międzynarodowy Przegląd Zabezpieczenia Społecznego”) wydawany jest przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Zabezpieczenia Społecznego (International Social Security Association, ISSA). Stowarzyszenie zostało założone z inicjatywy Międzynarodowej Organizacji Pracy w 1927 r. w celu rozwoju i doskonalenia ubezpieczenia chorobowego. W 1947 r. rozszerzono sferę zainteresowań Stowarzyszenia na wszystkie aspekty zabezpieczenia społecznego. Siedziba Stowarzyszenia mieści się w centrali MOP w Genewie, a biura regionalne znajdują się w Afryce (Abidżan), Ameryce (Buenos Aires), Azji i Pacyfiku (Manila) i Europie (Paryż). Członkami Stowarzyszenia jest ponad 340 instytucji zabezpieczenia społecznego w około 140 krajach. Członkami są instytucje centralne i federacje krajowe instytucji administrujących zabezpieczeniem społecznym w swoich krajach. Członkami stowarzyszonymi są krajowe instytucje nie nastawione na zysk, realizujące cele zbliżone do celów, jakie stawia przed sobą ISSA.

Stowarzyszenie stawia sobie za cel obronę, promocję i rozwój zabezpieczenia społecznego na całym świecie. Oferuje członkom forum wymiany informacji i doświadczeń, organizuje szkolenia i seminaria, prowadzi badania naukowe i publikuje prace dotyczące zabezpieczenia społecznego. Za swoje priorytety Stowarzyszenie uznaje „wspieranie organizacji prowadzących zabezpieczenie społeczne w sprostaniu rosnącym i zmieniającym się wymaganiom wobec systemów zabezpieczenia społecznego oraz podniesienie jakości, znaczenia i dostępności informacji o tendencjach, zmianach i doświadczeniach w zakresie zabezpieczenia społecznego na świecie”.

„International Social Security Review” jest czołowym w świecie międzynarodowym czasopismem poświęconym zabezpieczeniu społecznemu. Ukazuje się w czterech językach: angielskim (ta wersja jest podstawą niniejszego omówienia), francuskim, hiszpańskim i niemieckim.

Kontrolę redakcyjną sprawuje Rada Wydawnicza, złożona z Rady Doradców oraz Redakcji. Doradcami są wybitni znawcy problematyki zabezpieczenia społecznego

(i szerzej – polityki społecznej) z różnych krajów (m.in. Nicholas Barr, Jos Berghman, Jonathan Bradshaw, Neil Gilbert, Sheila B.Kamerman, Bernd von Maydell, Deborah Mitchell, Niels Ploug, Winfried Schmühl, James H. Schulz). Doradcy odpowiedzialni są za niezależną recenzję artykułów dostarczonych do publikacji. Redakcja złożona jest z przewodniczącego (Pierre-Yves Greber z Uniwersytetu w Genewie), wydawcy (Mike Gautrey z ISSA), 5 członków redakcji (1 z MOP i 4 z ISSA), asystentki i sekretarki redakcji.

Anglojęzyczna wersja czasopisma wydawana jest przez renomowane czasopismo Blackwell Publishers Ltd.

„International Social Security Review” wydano po raz pierwszy w 1948 r. Rocznik 1997 był zatem 50. rocznikiem czasopisma.

Czasopismo kierowane jest do wszystkich osób zainteresowanych zabezpieczeniem społecznym, zarówno naukowo, jak i praktycznie.

Każdy numer czasopisma składa się z kilku działów. Po pierwsze, są to artykuły czołowych specjalistów z zakresu zabezpieczenia społecznego z różnych krajów, prezentujące porównania międzynarodowe i analizy aktualnych problemów. W drugiej części zamieszczane są informacje i studia na temat systemów zabezpieczenia społecznego poszczególnych krajów. Trzecim działem jest kronika, odnotowująca międzynarodowe konferencje i inne bieżące wydarzenia. Czwarty dział, „Książki”, zawiera listę nadesłanych publikacji i omówienie wybranych pozycji. Niekiedy numer uzupełniają „Opinie”, prezentujące indywidualny punkt widzenia na aktualne tematy. W omówieniu uwaga skoncentrowana jest na głównej części „artykułowej” czasopisma.

Zabezpieczenie społeczne, jako obiekt zainteresowań czasopisma, rozumiane jest tutaj zgodnie z konwencjami MOP i tradycją Europy kontynentalnej (także Polski). Artykuły dotyczą zatem systemów opieki zdrowotnej, ubezpieczenia społecznego, zaopatrzenia społecznego oraz pomocy społecznej. Niekiedy problematyka zabezpieczenia społecznego analizowana jest w szerszym kontekście – całej polityki społecznej. W ostatnim czasie, w związku z tendencjami do prywatyzacji zabezpieczenia społecznego w świecie, przedmiotem zainteresowania są systemy nie zaliczane często do zabezpieczenia społecznego, np. prywatne systemy emerytalne. Czasopismo jest prawdziwie międzynarodowe pod względem zakresu omawianej problematyki; każdy niemal numer zawiera artykuły dotyczące zabezpieczenia społecznego w krajach z różnych kontynentów.

Wybór artykułów do niniejszego przeglądu roczników 1995–1998 jest oczywiście subiektywnym wyborem autora omówienia, które przede wszystkim ma za zadanie zorientować czytelnika w charakterze czasopisma i prezentowanego tam sposobu widzenia problematyki zabezpieczenia społecznego.

W numerze 1 rocznika 1995 zwraca uwagę artykuł Roberta B. Hudsona z Uniwersytetu w Bostonie (Stany Zjednoczone) pod tytułem *Ewolucja państwa opiekuńczego: przesunięcie praw i odpowiedzialności za ludzi starych*. Autor analizuje potrzeby związane ze starością i politykę mającą te potrzeby zaspokoić. Polityka zapewnienia dochodów na okres starości (systemy emerytalne) jest, zdaniem autora, zapewne największym sukcesem współczesnej polityki społecznej. Rozwój systemów emerytalnych był jednym ze

źródeł powstania „trzeciego wieku”, instytucjonalizacji starości, niegdyś marginalnej fazy życia. Te społeczne przemiany starości zrodziły z kolei nowe potrzeby, w tym „czwartego wieku” – konieczności pielęgnacji, zaspokajania potrzeb zdrowotnych. Te potrzeby polityka społeczna państwa zaspokaja już znacznie gorzej niż potrzeby zabezpieczenia dochodów. Tymczasem to właśnie w zakresie zapewniania potrzeb medycznych czy pielęgnacyjnych osób starszych mechanizmy rynkowe są zawodne. Jeżeli już będzie presja polityczna na prywatyzację, wówczas zabezpieczenie dochodów nadaje się do tego w ramach polityki wobec ludzi starszych stosunkowo najlepiej.

W numerze 2 z roku 1995 Niels Ploug z Duńskiego Krajowego Instytutu Badań Społecznych z Kopenhagi stawia pytanie *Państwo opiekuńcze w likwidacji?* Autor dokonuje przeglądu najważniejszych tendencji w zakresie zabezpieczenia społecznego w krajach Europy Zachodniej. Dokonywane zmiany w zabezpieczeniu społecznym oznaczają nie likwidację państwa opiekuńczego czy naruszanie jego pryncypiów, lecz dostosowanie systemu świadczeń do sytuacji gospodarczej. O ile trudno jeszcze przesądzić, czy nastąpi odwrót od państwa opiekuńczego, to przykład brytyjski pokazuje częściowy od niego odwrót. Autor zwraca uwagę na zbliżanie się rozwiązań w zakresie zabezpieczenia społecznego w krajach skandynawskich do modelu kontynentalnego (a może raczej brytyjskiego?), zwłaszcza poprzez osłabianie uniwersalizmu. Z drugiej jednak strony, kontynentalne systemy zabezpieczenia społecznego mogą w przyszłości – wobec utrzymywania się bezrobocia i coraz większych trudności w spełnieniu wymagań składkowych – zbliżyć się do modelu skandynawskiego przez rozwój transferów dla wszystkich obywateli, finansowanych z podatków

W latach 1995–1996 toczyła się na łamach czasopisma debata na temat reform emerytalnych w świecie, wywołana głośnym raportem Banku Światowego z 1994 r. (*Averting the Old Age Crisis. Policies to Protect the Old and Promote Growth*). Raport spotkał się z krytycznym przyjęciem ze strony środowisk zajmujących się zabezpieczeniem społecznym, których wyrazicielem jest omawiane czasopismo. W artykule w numerze 3–4 z 1995 r. *Ryzykowna strategia. Refleksje na temat Raportu Banku Światowego „Averting the Old Age Crisis”* Roger Beattie i Warren McGillivray przedstawili krytykę Raportu. Dotyczy ona zwłaszcza niebezpieczeństw związanych z proponowaną w Raporcie strategią zabezpieczenia emerytalnego z punktu widzenia jego podstawowego celu: zapewnienia bezpieczeństwa dochodów na okres starości. Strategia Banku Światowego jest, zdaniem autorów, ryzykowna, głównie ze względu na ograniczenie zakresu podmiotowego zabezpieczenia, wysokie koszty systemu i niepewny poziom zabezpieczenia (ryzyko ubezpieczonych). W numerze 3 z 1996 r. obrony Raportu podjęła się jedna z jej autorek Estelle James z Banku Światowego w artykule *Zapewnienie lepszej ochrony i wspieranie wzrostu. Obrona „Averting the Old Age Crisis”*. W tym samym numerze zamieszczono odpowiedź autorów krytyki Raportu z 1995 r., a także kolejny krytyczny artykuł na jego temat *Reforma emerytalna, rynek kapitałowy, tworzenie kapitału i wzrost gospodarczy: Krytyczny komentarz na temat propozycji Banku Światowego* (Ajit Singh).

Neil Gilbert i Neung-Hoo Park z Uniwersytetu Kalifornijskiego w Berkeley są autorami artykułu w numerze 1 z 1996 r. pt. *Prywatyzacja, zaopatrzenie i ukierunkowanie: Tendencje i konsekwencje dla polityki zabezpieczenia społecznego w Stanach Zjednoczonych*. Pod pojęciem zabezpieczenia społecznego rozumie się w Stanach Zjednoczonych tamtejszy system emerytalny. Do podstawowych tendencji w tym zakresie autorzy zaliczają: stopniowy wzrost znaczenia prywatnych źródeł zabezpieczenia dochodów na starość kosztem zmniejszenia znaczenia zabezpieczenia społecznego, obniżanie poziomu emerytur mierzonego stopą zastąpienia, ukierunkowanie świadczeń według wieku przez podnoszenie wieku emerytalnego. Autorzy wskazują na cztery konsekwencje powyższych tendencji. Po pierwsze, zabezpieczenie społeczne będzie zapewniać coraz gorsze zabezpieczenie najbardziej potrzebującym (np. obniżenie stopy zastąpienia w społecznym systemie emerytalnym dotyka bardziej ludzi ubogich niż bogatszych, którzy znacznie częściej mają dodatkowe źródła zabezpieczenia na starość). Po drugie, maleć będzie udział w zabezpieczeniu społecznym grup o średnich i wyższych dochodach, co osłabi poparcie polityczne dla zabezpieczenia społecznego. Po trzecie, rosnące znaczenie funduszy emerytalnych wzmacniać będzie potrzebę państwowej regulacji systemów prywatnych. W sumie, po czwarte, powstanie *de facto* dwuwarstwowy system emerytalny: pierwszą warstwą będzie ograniczony system zabezpieczenia społecznego, dający podstawowe zabezpieczenie niżej zarabiającym, drugą – prywatne systemy emerytalne dla ludzi o średnich i wyższych dochodach.

Numer 1 z 1997 r. zawiera artykuł Josa Berghmana z Uniwersytetu w Tilburgu w Holandii *Powrót ubóstwa i walki ze społecznym wykluczeniem: Nowe wyzwanie dla zabezpieczenia społecznego?* Autor analizuje najpierw pojęcie wykluczenia społecznego, wskazując jego wielowymiarowy i dynamiczny charakter, w odróżnieniu od statycznego i jednowymiarowego charakteru pojęcia ubóstwa. Następnie wskazuje na zmiany, jakie w ciągu kilku ostatnich dekad dokonały się w rozumieniu zabezpieczenia społecznego. Po pierwsze, znacznie rozszerzyło się pojęcie zabezpieczenia społecznego, które obecnie powinno obejmować obok ustawowych (publicznych) systemów, głównie ubezpieczenia społecznego, także systemy zakładowe i „fiskalne”. Po drugie, wzrosła świadomość, że zabezpieczenie społeczne pełni funkcję „dochodowego by-passa” na wypadek różnych form niezdolności do pracy. Po trzecie, odkryta została ponownie społeczna funkcja zabezpieczenia społecznego – ochrona społeczeństwa (przed skutkami ryzyk socjalnych) i wspieranie etyki pracy. Wychodząc z założenia, że zabezpieczenie społeczne ma podwójną funkcję: zapewnienie ochrony minimalnych dochodów oraz utrzymanie osiągniętego poziomu życia przez świadczenia powiązane z dochodami, autor analizuje następnie za pomocą danych statystycznych stopień osiągnięcia tych celów w rozwiniętych krajach zachodnich. Dane wskazują, że systemy zabezpieczenia społecznego pełnią istotną rolę w ograniczaniu ubóstwa i wykluczenia społecznego. Znacznie gorsze rezultaty osiąga przy tym zabezpieczenie społeczne w Stanach Zjednoczonych niż w krajach Unii Europejskiej (np. tylko niecałe 1/3 ubogich gospodarstw w Stanach Zjednoczonych osiąga poziom minimum dzięki zabezpieczeniu społecznemu, podczas gdy w Belgii – 86 %). Podstawowym wyzwaniem dla zabezpieczenia społecznego

pozostaje brak popytu na pracę. Rozwiązanie tego problemu, wspólnego dla krajów Unii Europejskiej, może nastąpić jedynie na poziomie Unii, co wymagać jednak będzie zmian w jej systemie politycznym.

W tym samym numerze David Piachaud z London School of Economics and Political Science analizuje *Zabezpieczenie społeczne i uzależnienie*. Coraz głośniejsze są obawy, że zabezpieczenie społeczne powoduje uzależnienie od świadczeń. Autor analizuje zależność między poziomem świadczeń z zabezpieczenia społecznego w razie bezrobocia, samotnego rodzicielstwa i inwalidztwa, a skalą tych zjawisk. Dane dla krajów Unii Europejskiej nie potwierdzają takiej prostej hipotezy o zależności; brak systematycznego związku pomiędzy poziomem świadczeń a skutkami w zakresie zachowań. Przykładowo, wśród krajów o najwyższym poziomie zasiłków dla bezrobotnych są kraje o najniższej stopie bezrobocia w Unii, z kolei najwyższe bezrobocie jest w krajach o stosunkowo niższych zasiłkach dla bezrobotnych.

W numerze 2 z 1998 r. zamieszczono artykuł *Zabezpieczenie społeczne na dwudziesty pierwszy wiek*, którego autorką jest Chantal Euzeby z Uniwersytetu w Grenoble we Francji. Systemy zabezpieczenia społecznego oskarża się o negatywny wpływ na konkurencyjność i zatrudnienie, poprzez obciążenie składkami, a także o obniżenie aktywności gospodarczej przez ujemny wpływ na motywację do pracy i poziom oszczędności. Jednocześnie systemy te mają sprostać nowym potrzebom społecznym wynikającym z niestabilności rodziny i zmian na rynku pracy (a także globalizacji rynków): rosnącego bezrobocia i zmniejszonego bezpieczeństwa zatrudnienia, rosnącego różnicowania płac i pogarszania się sytuacji osób prowadzących samodzielną działalność gospodarczą. Autorka za konieczny uznaje wzrost redystrybucji, bez zmiany zakresu zabezpieczenia społecznego. Celem polityki społecznej jest osiągnięcie równowagi pomiędzy solidarnością zawodową i narodową, z preferencją dla tej drugiej, ponieważ nie jest już możliwe zapewnienie stabilnego zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu.

Niektóre numery czasopisma są monotematyczne, tzn. zawierają artykuły poświęcone określonej problematyce. Na przykład numer 3-4 z 1995 r. poświęcony był problematyce reform emerytalnych. Głównym tematem numeru 1 z 1996 r. było „ukierunkowanie” (*targeting*) świadczeń zabezpieczenia społecznego. Numer 2 z 1996 r. w całości zawierał dokumentację 25. Zgromadzenia Ogólnego Międzynarodowego Stowarzyszenia Zabezpieczenia Społecznego (ISSA). W planach na rok 1999 jest wydanie dwóch monotematycznych numerów. Numer 1 z 1999 r. ma być poświęcony problematyce zabezpieczenia społecznego osób prowadzących samodzielną działalność. Numer 3 z 1999 r. będzie związany z Międzynarodowym Rokiem Ludzi Starszych.

Na koniec, wobec subiektywnego wyboru artykułów, dla zobrazowania aktualnej tematyki czasopisma, informacje o tytułach artykułów w numerach z roku 1998. Numer 1 z 1998 r. zawierał 5 artykułów: *Przyszłość zabezpieczenia emerytalnego w Azji Południowo-Wschodniej* (M.G. Asher), *Emerytury w Unii Europejskiej. Dostosowanie do zmian ekonomicznych i społecznych* (E. Reynaud), *Regularne dostosowanie parametrów finansowych systemów ochrony socjalnej w warunkach inflacji* (W. Scholz, A. Drouin),

Świadczenia dla określonych kategorii w państwach opiekuńczych. Doświadczenia Wielkiej Brytanii i Izraela (J. Gal), Sterowanie okrętem opieki zdrowotnej: Efekty bodźców rynkowych dla kontroli kosztów w wybranych krajach OECD (X. Scheil-Adlung).

W numerze 2 z 1998 r. znalazły się 3 artykuły: *Zabezpieczenie społeczne na dwudziesty pierwszy wiek (C. Euzeby), Opieka zdrowotna w Azji i Pacyfiku: wzrost zainteresowania społecznym ubezpieczeniem zdrowotnym (A. Ron), Regulacje i nadzór nad funduszami emerytalnymi: zasady i praktyki (M. Queisser).*

Numer 3 z 1998 r. zawierał 4 artykuły: *Przyszłość państwa opiekuńczego (H. Lazar i P. Stoyko), Potrzeby społeczne a rola rządu i rynków: przypadek emerytur (T. Butare), Systemy emerytalne i ich perspektywy w Azji i Pacyfiku (R. Beattie), Wietnam: rozwój państwowego ubezpieczenia zdrowotnego (A. Ron, G. Carrin, T. Van Tien).*

Numer 4 z 1998 r. zawierał 3 artykuły: *Czy ma sens prywatyzacja zabezpieczenia społecznego w społeczeństwach rozwijających się? (J.B. Williamson, F.C. Pampel), Złożoność oceny świadczeń i polityki wobec bezrobotnych (J. Kvist), Konsekwencje prywatnych emerytur dla finansów publicznych. Analiza ze szczególnym uwzględnieniem Wielkiej Brytanii (B.H. Casey).*

Maciej Żukowski

Akademia Ekonomiczna w Poznaniu,
Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu